

א.ת. 2

פרוטוקול מס' 15

מישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה, שהתקיימה ביום
שישי כ"ז בניסן תשל"ד, 19.4.74, בשעה 9.05 בת"א

נכחו:

חברי הועדה:

- י. תמיר - היו"ר
- ב.צ. קשת
- י. ארידור
- א. הרליץ
- נ. אליעד
- ב. מואב
- י. בארי
- א. ורדיגר
- י. שמיר

מוזמנים:

- ש. ברונודר - השרות לשמירת איכות הסביבה
- גב' מנדלבאום - השרות לשמירת איכות הסביבה
- ח. שיבי - מלר"ז
- ד. סיון - מלר"ז
- ש. אלפי - משרד הבריאות
- צ. רוזי - משרד הבריאות
- ג. בן-אור - משרד הפנים
- ל. אורצקי - משרד השיכון
- ר.ח. המל - משרד התחבורה
- ד"ר אלשטיין - משרד מסחר ומעשיה
- מר יוליש - מנכ"ל מפעלי "נשר" הר-טוב

מזכיר הועדה:

- י. ברזאני

רפרנט לועדה:

- גב' ע. השמשוני

רשם:

"חבר המתרגמים"

סדר-היום:

1. דיווח על ועידות רומא וניירובי
2. הקמת מפעל המלט "נשר" בהר-טוב - הצעה לסדר היום של ח"כ ב. מואב

-512

(תקופת כ"מ 27.4.74)

היו"ר ש. תמיר:

אני מתכבד לפתוח את הישיבה לפנינו שלושה סעיפים. אנו נפתח בסיקור הועידות הבין-לאומיות ברומא וניירובי. ברומא היתה ועידה שדנה במצבו של הים התיכון וכוונסו בה נציגי המדינות השוכנות לחופי הים. חברינו במשלחת היו הגב' א. הרליץ וי. ארידור. לאחר מכן נסקור בקצרה את הועידה הבין-פרלמנטרית בניירובי, השלישית במספר לאיכות הסביבה שהשתתפו בה נציגי 45 פרלמנטים, 120 חברי פרלמנטים. הסעיף השני יהיה עניני הזיהום ע"י מפעלי המלט בהר-טוב ונסכם את הדיון בנסח החלטות בענין המקלטים. לפנינו הצעה שכבר דנו בה של י.מ. אברמוביץ, וועדת הכנסת העבירה לוועדתנו אף את ההצעה השניה של ח"כ ש. לויין בנושא המקלטים ובתי הספר. שני הנושאים הללו, המקלטים בדרך כלל והמקלטים בבתי"ס שלובים זה בזה ואני חושב שנוכל לדון בהם בצותא ולהניח את האסקנות על שולחן הכנסת כמסקנות משותפות.

1. דיווח על ועידות רומא וניירובי

היו"ר ש. תמיר:

אני הקמדתי את שעת הישיבה לפי בקשתה של הגב' א. הרליץ שצריכה בשעה צעור ללכת לישיבת ועדת החוץ והבטחון שהיא חברה בה. אני אמסור לכם סקירה קצרה על ועידת ניירובי ולאחר מכן הגב' א. הרליץ וי. ארידור יסקרו את הועידה שהייתה ברומא. לענין ניירובי אני רוצה לומר את הדברים הבאים: קודם כל החברים צרכים לדעת מה היה הרכב ומבנה הועידה ויוזמיה, כדי שתהיה בהירות. ישנו איגוד בין-פרלמנטרי ותיק שקיים כבר למעלה מחמישים שנה וישראל חברה בו. זהו האיגוד הבין-לאומי שמרכזו בז'נבה ואילו משתייכת הכנסת במסגרת קבועה ויש לנו נציגים בהנהלתו. אם אינני טועה הנציגים הם אחד מהמערב. צדוק, היה לפני כן במשך שנים רבות ד. הכהן, וד"ר גדר מהליכוד. הנושא של איכות הסביבה שעלה בשנים האחרונות כאחד הנושאים המרכזיים בעולם הרחב, הן המועש, הן המתפתח והן המפגר, חייב פעולה בין-פרלמנטרית מיוזמת בענינים אלה. התארגנה קבוצת יזמים גרמניים, צרפתים, שוודים ואנגלים שהקימו ארגון מיוחד לעניני הסביבה. הם קימו יחסים ומגעים ומו"מ עם האיגוד הוותיק כדי לשלב את הנושא הזה במערכת הטפוליים של האיגוד הוותיק שמרכזו בז'נבה, אך כנראה באי-הצלחה, משום שהארגון הוותיק עסק בכל עניני הפרלמנטים כפי שהם באים לידי ביטוי בחיים של הפרלמנט.

את הועידה הראשונה של הנציגים הבין-פרלמנטריים לעניני הסביבה קימו לפני ארבע שנים בבון. הועידה השניה היתה בווינה לפני שנתיים, והשלישית התה לפני שבועיים בניירובי. מאחורי הכנס הזה עומד מימון גרמני של אי.בי.אם. אינטרנשונל המממנים את כל הפעלה הזאת, חוץ מזה שנציגי הפרלמנטים הבאים לוועידה באים מטעם המדינות אתן הם מיצגים. על סדר היום בוועדת ניירובי היו כמה דברים. מנגנון הארגון מונה בודדים, אינם רוצים לההפך למשרד ביוקרתי עם פקידות וכדומה, הם מכנסים את הועידות, מקבלים החלטות, מעבירים אותן לפרלמנטים ומיד בדיווח שלי אספר כיצד התנגדו אף להצעה הישראלית שיקום מרכז חילופי מידע בין-לאומי לגבי החקקה הפרלמנטרית, כדי שנוכל ללמוד איש מרעהו מה עושה. הטענה שלהם התה שאינם רוצים להקים משרד עם מנגנונים, פקידים וכל הקשור בזה, ובמידה וההצעה של הישראלים לתלופי מידע אקטואלית, הם מציעים שהפרלמנטים יחליפו בעם לבין עצמם את המידע. ההצעה הזו נפלה בשני קולות, כשתומכם בנו הצרים וחסרו לנו שני קולות כדי להעביר אותה. זאת אמרתי כדי שהאנשים ידעו מי מארגן את הכנס בניירובי וכדי שאפשר יהיה להבחין בק שני הארגונים.

מה עמד על סדר היום של הועידה בניירובי: סיכום כל החלטות שנתקבלו בעולם לגבי נושא הסביבה, והללו הקיפו את ועדת שטוקהולם על האדם וסביבתו, מועצת האומות מאוחדות בדצמבר 72 שבה למעשה אשרו את ועידת שטוקהולם, את הכנסים שנתקבלו בארגון הבין-פרלמנטרי הוותיק ברומא לפני שנה וחצי בנושאי סביבה שונים בעיהם הים התיכון. החלטוק של יו.אן.פ שמרכזו העולמי בניירובי, בעולם המתפתח, החלטות שנתקבלו ע"י גפיים בין-לאומיים שתיים כמו הארגון העולמי לבריאות ועוד. כל זה נכרך בחוברת אחת שיצאה בשלוש שפות ובה מופיעים כלהחלטות עם סימון מיוחד של מחשב שפועל בנושאים אלה הועידה עברה על החלטות האלה. אח"כ שעה בקצרה דו"ח אילו פרלמנטים בצעו את

החלטות גינה, ביניהן החלטות שנוגעות גם לנו. כל אחד דיווח אם הקימו ועדת פרלמנטים לאיכות הסביבה, בדיקת הימים ועוד ועוד. אח"כ הגישו שורת הצעות להחלטות חדשות, בין ההצעות היו גם הצעות ישראליות. נושא שלישי: מה היו ההחלטות החדשות שנתקבלו בני ירובי. נתקבלו כעשרים וכמה החלטות מהן שתיים ישראליות. הראשונה מדברת על עידוד הפעולה לחקיקה ולבקורת בעניני איכות הסביבה ובצוע ההחלטות הקודמות בכל הענינים שכבר גידונו והוחלט עליהן. החלטה שניה ישראלית הייתה פעולה בין-איזורית. אנחנו היינו מעונינים בהצעה הזו כי יש לנו ענין לקשר את העמים הערביים בפעולה בין-איזורית. ההחלטה נתקבלה אם גם רוככה במקצת. החלטה שלישית שהונחה על שולחן הועדה ע"י בגמן ועל ידי בנושא חילופי מידע. ההחלטה הזו נפלה ב-38 קול נגד 40 כשמצרים תומכם בנו ואילו הירדנים מצביעים נגדנו. הייתה לנו ער יוזמה: לקבוע פס בין-לאומי לפרלמנט המצטיין בעניני איכות הסביבה. הענין הזה הועבר לוועדה המתמדת שתדון בנושא. באשר לתחלואות אחרות - אעביר אתן בכתב לכל החברים, אך יש ברצוני לעמוד על נקודה אחת פיקנטית מאד לגבי הסכומים שנעשו. הדנמורקים הביאו הצעה שהעולם יעבור מדאגה לתוצר הלאומי הגלמי, שהוא למעשה הסימבול של החיים הלאומיים המודרניים - כיצד להגדיל את התוצר הלאומי. לדעתם יש לתדול מדבורים על המוצר כמושג שמקנה ערכים תועלתיים מהנים לאדם, זה לא נכון. השאיפה להשיג את התוצר הזה הביאה להתפתחות האנטי-סביבתית שאנו רואים בדורנו נהם פרסמו החלטה ברוח זו. אחרי הרבה מאד לבטים, חילוקי דיעות ושננים בנוסח נתקבלה החלטה בזכות הרעיון הזה. אני חייב לומר לתברים שאת הרעיון הזה הגה לראשונה לפני שנתיים-שלוש אדם ששמו מנסהולד ועמד בראש מועצת אירופה עד לפני שנים מספר. הוא היה הולנדי שעמד בראש מועצת השוק של אירופה וביקר בארץ בוועידת האינג'ינרים ומי שזכה לשמוע את הרצאתו על עניני הסביבה והפיתוח יודע שהיה זה דבר פנטסטי. הוא שהגה את הרעיון לא לדבר על תוצר לאומי, לדבר על עושר לאומי, עושר לאומי אינו הולך חמיד עם התוצר הלאומי.

נושא אחרשעורר סערה ונפל היה הנושא של חימוש בנשק אטומי ושמושים באמצעי לחימה אחרים והסביבה. מכיון שהענין הכניס אתנו לנושאים פוליטיים, הוחלט שבעניני מלחמות, חמוש אטומי וכדומה יש ועידות פרלמנטריות אחרות ואנחנו לא נעסוק בזה. נושא רביעי היה הנציגות הישראלית והעולם העוין אותנו. להפתעתנו הרבה, ואני חייב לומר זאת בספוק רב ביותר, נתקלנו בוועידה הזאת ביחס צונן אל הערבים מצד כל אלה שהשתתפו כמעט. הייתה משלחת גדולה מירדן, מצרים, אלג'יריה, משלחת הליגה הערבית, כשם שהיתה משלחת ממועצת אירופה בנוסף לנציגי הפרלמנטים. אגב, משלחת מועצת אירופה בראשותו של יאן ברגע שהעלו את הבעיה הישראלית ובעית ירושלים - התייצבו לצידנו כולם כאיש אחד, כל הגרמנים והאירופאים למיניהם. אבל לא היה צורך בכך, מכיון שיו"ר הישיבה גב' המר משבדיה חברת הפרלמנט, סופרת ידועה ועתונאית אמרה: הועידה הזאת לא תעסוק בפוליטיקה, ענין ירושלים זה ענין פוליטי ואני דוחה על הסף את ההערות של נציג ירדן שהעלה את הנושא לגבי בינוי ירושלים, הרחבת ירושלים והענין ירד מסדור היום. לא הספקנו אפילו להגיב. אח"כ ניגש אלינו מנהל הפעולה כולה, המפעיל והיוזם ואמר לנו שלא יתן להעביר ה חלטה אנטי-ישראלית בענינים פוליטיים.

דבר נוסף: היחסים בינינו לבין המצרים היו אידיאליים ממש, לא במישור הפוליטי אלא החברתי. ישבנו איתם, החלפנו דברים והם אמרו לנו: מספיק מלחמות, צריך לעשות שלום. לעומתם האחרים לא נהגו כך. ידידות רבה ויחס די אוהד גילו הרוסים, הרומנים - לא הפולנים ולא ההונגרים. הנקודה של איכות הסביבה הולך וכובש לו מעמד בעל חשיבות בין-לאומית שאין כדוגמתה. אנו צריכים להיגות מודעים לנושא הזה ואני מקוה שהכנסת והועדה הזו תתמוך את תרומתה. נדבך מסנים הושם בוועידה הזאת. אני רוצה לסיים ולומר לכט שתוך כדי הועידה היה מסע של פגישות עם שרים, עם חברי פרלמנטים ממלאווי, מקרמיון, טנזניה, קניה ושאר מדינות היבשת השחורה. הרושם הוא שהם מתחילים להתפכח מהשכרון של התמיכה בערבים, בעיקר בגלל יקור הנפט וההשפעה ההרסנית של היקור הזה על המדינות המתפתחות והמפגרות הללו, יותר אולי מאשר על ארופה ובוודאי יותר מאשר על אמריקה. דוגמא קלאסית: ניגשתי אל יו"ר הפרלמנט בקניה שערך לנו קבלת פנים נהדרת בבית הפרלמנט עם ריקודי עם אפריקאים וכל מה שצריך להתאם לטקס. אמרתי לו: היות ולא קיימים יחסים בין המדינות,

אני רוצה לשאל אם להגיש מתנה מיו"ר הכנסת או לא. הוא לא היסט ומיד שאל: איפה ומתנה? יחסים לחוד ופרלמנטים לחוד, אמר. אח"כ החמנו למטיבה ע"י שר החוץ וידעתי מתוך האינפורמציה הפנימית שהייתה שאלה אם להזמין את ישראל או לא. שר החוץ אמר שמאחר ואנו חברים בארגון הזה יש להזמין אותנו. בדרך כלל יש איזה סימנים, ניצנים של דעת קהל חרבה יותר או הדה ומבינה את המצב, בעיקר בגלל התפתחויות בהקשר לעניני הנפט. אני חושב שאנו צריכים להרבות בכנסים בין פרלמנטריים ועל ישראל להיות מיוזגת בכל מקום, ואני אומר זאת כי היה ספק אם צריך לשלוח משלחת לנירובי לאור המצב הקיים באפריקה או לא. הסה"כ לעניות דעתי רצוי וחשוב. אנקש עכשיו את הגב' הרליץ למסור את הדו"ח שלה על רומה ולאחר מכן ישלים ח"כ ארידור את הדברים.

אנחנו יצאנו משלחת גדולה למדי, מורכבת מח"כ ארידור, שר החוץ, מ"ר החוץ, מ"ר המדינה, היועץ הכלכלי של שגרירות ישראל ברומה עמנואל ציפורי ואני, לכנס שהיה מיוחד בתחום בין-פרלמנטרי אבל מתיחס רק לים התיכון ומתיחס רק לזיהום הים התיכון או להצלת הים התיכון. הכנס היה מורכב מראשיתו רק ממדינות הים התיכון, זה נתן לנו הרכב מיוחד שמאז השננו מפניו. היו 18 משלחות ומהן שש ערביות. אחת ישראלית, כאשר המדינות המסורתיות הידידותיות של ישראל כמו הולנד ודנמרק בהרכב כזה אינן קיימות. אדגים את הדבר הפיקנט שפרט ליוצא מן הכלל אחד, לא היה שום עימות בין ישראל לערבים ולהפך, הדעה הכללית כפי שהייתה אותה הראשון וצרי ואחריו ענו אמן גם האחרים, היתה שלא שיתוף פעולה הכולל את כולם לא ניתן להציל את הים התיכון. התריג היה הסורי שכאשר רשימת המשתתפים נסתימה, ביקש את רשות הדבור על מנת לומר שהחוק הפלשטינאי שייך לעם הפלשטינאי אשר נושלו ע"י האימפריאליזם המתנעב הציוני. המצרי עשה למשלחת שלנו איזה שהוא סימן שאפשר היה להבין ממנו שהוא מבקש לא להגיב. גם לא הגבנו במכוון, משום שהחלטנו עוד בראשית הכנס שננסה ללכת על אורה טובה והסכמה כללית ולא להגיע לעימות עם המשלחות הערביות ואולי ח"כ ארידור יוסיף בענין זה כי אני לא נשארתי עד תום הועידה. אבל גם דברים שאמרו ע"י הסורים בתמצית הדברים שנתפרסמו מידי יום ביומו ההערה על החוק הפלשטינאי לא הופיעה וזה סימן שמישהו הוציא אותה, כי היא היוותה את החלק החשוב בדבריו. בענין ישראל ערב היתה איזו תעלומה: הכנס הועתק מבנין הפרלמנט האיטלקי לבנין ארגון המזון הבין-לאומי והייתה ברומה סברה שהיה קל יותר לנהוג באמצעי בטחון ובמיחות בבנין שהוא שיש לו כל מיני סידורים שחסרים בבנין הפרלמנט. בנוסף ל-18 המשלחות הלאומיות המוכרות, היו בוועידה הרבה מאוד מומחים. החל מריצ'י קלדר נשאר גדולי הדור בשטח האקולוגיה, אשר כולט היגיעו לרשות הדבור וכולם היו נביאי אסון ותארו לנו מצב שבו הים התיכון יתפוך לים המוות. אנו על הניסוח "ים המוות" קצת התבדחנו איתם, אבל אלה היו באמת דברים חמורים ביותר. כדאי לציין שרוב המומחים דרך זו או אחרת היו בארץ במשך הקרירה המקצועית שלהם, במסגרת ועדת רחובות, במסגרת מחקר הימי באילת, במסגרת האוניברסיטאות שלנו והם מכירים את כל אשי המקצוע. מבחינה זו ולא רק מבחינה זו היתה ברכה רבה בחלק המקצועי של המשלחת שלנו מפני שהם תיבירו חלק גדול מהאנשים האלה.

לא כן בשטח הפרלמנטרי. לא זו בלבד שארידור ואני חדשים בוועידה בין-פרלמנטרית, אלא גם המשלחות הפרלמנטריות היו מורכבות מאנשי מקצוע רבים ונוצר הרושם שאינם מכירים זה את זה. אני מבינה שבועידת פרלמנטריות בדרך כלל חברי הכנסת למיניהם מכירים זה את זה. פה לא היכירו ואינני מתכוונת רק למשלחת ישראל, אלא גם האיטלקים לא היכירו את הצרפתים אישית. לאט לאט התברר שגם בין נציגי המשלחות הפרלמנטריות היו רבים שבקרו במסגרת זו או אחרת בארץ וניגשו ומסרו דרישות שלום לכל מיני חברים. היו מיוצגות גם מדינות שלא יושבות לחופי הים התיכון אלא שיש להם אינטרס בנושא, והיו אולי יותר פעלתנים מהאחרים. אלה היו מאש וראשונה האנגלים והנורבגים בעיקר משום שיש להם אניות, הפולנים והרומנים, וכן כל הארגונים חביבים לאומיים ממועצת אירופה וכלה בארגון הערים התאומות. אגב כך נתגלה שהתקיים בבירות בשנה שעברה כנס על שמירת הים התיכון מפני זיהום ביוזמת ארגון הערים התאומות והם על זה דיווחו. הם הביאו לכנס דוגמא והצעת פתרון שקצת הדאיגה אותנו. הם אמרו שהים התיכון הוא ים סגור ועל כן יש להתייחס אליו כפי שהתייחסו לים הבלטי. נתברר שכבר נחתם הסכם לשמירת הים הבלטי בין

כל המדינות ושהוא מתרכז מסביב למערכת טלקסים בהלסינקי. מצאנו לנכון
בשיתות פרטיות להגיד אם כי לא מעל במת הועידה, שהלוואי ואנחנו נגיע
להסכם להצמיד באיזה מקום טלקס שכולם לא יהססו מלהתקשר לשם, אבל הצנבדה
היא שגם לגבי הים הבלטי זה נעשה רק השנה, כאשר בריח נאט"ו הורידה את
ההתנגדות לקשר כלשהו עם מזרח גרמניה. זה מבחינת תושא של הים הבלטי,
ולכן גם הפולנים השתתפו. הם נתנו לנו את כל החומר על האמנה הבלטית
והבאנו איתו אתנו לכאן.

כאשר באנו לרומה התייעצנו עם השגרירות,
ואני רוצה כאן להודות לשגריר ולצוות
השגרירות ובפרט לציפורי שהיה אתנו כל הזמן, על העזרה הרבה מאד שהיגישו
לנו הן בתחום הטכני והן בתחום הארגוני וגם על הכנסת האורחים שלהם.
בידי ציפורי הייתה הנחה שלא הוזכרה פה לפני צאתנו, ונבעה מהנסיגה שהיה
לו בדין בנושא זה בארגון המזון הבין-לאומי על הדגה והתי בים התיכון.
אנחנו על ההנחה הזו שמרנו פן תהיה פה איזו פגיעה. ההנחה הייתה שאין
להסכים בשום פנים ואופן להקמת ארגון חדש שלא במסגרת קיימת אשר על
לקום ללא ישראל. על זה מאד שמרנו, מה גם שבראשית הועידה שמענו כולנו שיש
אין זו הצעה איטלקית, שהאיטלקים והיוגוסלבים יעשו בינתים איזה שהוא הסדר
איזוני שלהם לגבי החלק ההוא של הים התיכון. בענין הזה ראינו תקדים
מסוכן, משום שלאחר מכן יעשו לבנון-סוריה וטורקיה איזה שהוא הסדר בקצה
אחר של הים התיכון. לכן חזרנו ואמרנו מעל במת הועידה שאנחנו בעד שימת
לב לים התיכון ושאינן להסתפק בקיים בין במסגרת זו או בדיננים שיתקיימו
בארגון המזון הבין-לאומי. צריך לחזק ולתגבר את כל המסגרות האלה על מנת
לשמר את הים התיכון, אבל לא להקים מסגרת חדשה. בכל זאת הוקמה איזה שהיא
התחלת מסגרת בתוך הארגון הבין-פרלמנטרי, והוחלט שהועידה של חברי השלמנטים
של ארצות הים התיכון תפגש מידי פעם. לזה לא הייתה לנו התנגדות, משום שפה
אנו כבר יושבים ואנו מניחים שלא ינסו לנשל אותנו מהדבר הזה.

היה הבדל ניכר בין הנאומים של בעלי
המקצוע עם כל נבואות המזון שלהם, לבין
הפוליטיקאים שבכל זאת הציעו דברים יותר תכליתיים, ואנו באנו לשם עם
הצעה החלטה שהוכנו לנו פה במדור לאיכות הסביבה, והגשנו אותן לוועדת
ההחלטות כשם שעשו אחרים. הייתה לנו "פצצה" מבחינת ידע, כאשר שחררנו
והפצנו בין כולם את תולדות והצלחות מתקן ההסדרה באסקלון, וכאשר הוכחנו
להם שהדבר הזה רנטבילי בהתחשב במחיר הנפט היום, והצענו שהענין הזה יעשה
בכל גמל שהוא טרמינל של נפט בצורה זו או אחרת. הפצנו את אחוברת שמזכירה
בפרוש את חלקם של האיטלקים בענין זה ואולי ר"ח המר ירצה להוסיף דבר מה
על זה, ולמחרת הפיצו גם האיטלקים את הידע שלהם בנושא זה. ההחלטות שהתקבלו
וי. ארידור ישב בוועדת ההחלטות, התקבלו פה אחד, כך שלא הייתה אפשרות להצביע
על החלטות ישראליות, והמחשבה שהיתה בוועדה הזו שאנחנו נצטרף להחלטות של
הצרפתים לא הייתה לה משמעות, מפני שעוד אמר לנו טרנצו לפני הישיבה, הוא
המזכ"ל של הארגון הבין-פרלמנטרי, שהוא מקוה שיבשלו משלל הצעות ההחלטה
הצעה אחת שתתקבל פה אחד, ואמנם כך עשו. ההחלטות הסופיות כללו את רב
הדברים שהצענו בצורה זו או אחרת. הטוניסאים בדרך כלל הרחיקו לכת מאתנו
בענין הזה של השיתוף הכללי והטוניסאי גם ישב ראש בוועדת ההחלטות ולא היו
תקלות בינם לביןנו. נדמה לי שבועדת ההחלטות קרה עוד דבר מענין והוא
שהלבנוני הציע הצעת שלום שהתייחסה לישראל ומדינות ערב שגם כך נתקבלה על
דעת כולם. גם פה כמו גם בוועידות אחרות, הקשר עם המשלחות האחרות היה דבר
מאד חשוב, היה טיול והיתה קבלת פנים ואם כי הערבים היו אדיבים מאד, לא
נכנסו לשיחה אתנו. מאחר והלופט ישו אחרינו, כשאני קמתי לדבר שמענו שבין
הלובים היה דיון שנמשך רגע אחד, אם עליהם לשבת או לעזוב את הישיבה ולבסוף
לא עזבו, אמרו שלום וברכו, אבל לא דברו. או לי אילו היינו מכירים את הנציג
המצרי שהוא מוכר לך, היינו מעיזים לדבר איתו.

היו"ר י. תמזר: אצלנו היה דבר כזה: בארוחות הערב ובקבלות
הפנים ובשאר האירועים החברתיים סביב
שולחנות הופילו גורל: פעמים נפל בגורלנו לשבת עם המצרים ובעל כרחם ישבו
הם אתנו ואנו איתם וכך נעשתה ההיכרות. הפלת הגורל הייתה מכוונת כדי לטשטש
את התחומים הבין-לאומיים.

א. הרליץ:

לנו כמעט שלא היו אירועים מסוג זה, אבל איש הבטחון שלנו, אחד מאנשי משמר הכנוע של יוגו לא נתנו כל הזמן, ניסה תמיד לכוון אותנו לאוטובוס בלי ערבים, אנחנו תמיד נפלנו לתוך אוטובוס עם כל הערבים. מבחינת עשייה של ממש, החשוב שיקרה מבחינת איכותו של היסוד הטיפני, תהיה הועידה של ארגון המזון במאי וזה חמש הועידה שהתקיימה בברוקלין. אנו הצענו לנסות למצוא איזה שתוא קשר בין אנשי המקצוע ובין הפקידות ובין אנשי הפרלמנטים ואנשי הציבור שעוסקים בנושא הזה כי כאן נוצר מצב שבו כל אחד עו סק בנושא בתחום התא שלו ואין מתקשרים זה עם זה. אנחנו קלנו מתנה צלחת שבה נתונים מי היסוד הטיפני. אנחנו גם בנאום שלנו אמרנו שאנו מקוים שנצא יותר מזוקקים מהועידה הזו, אבל עשו גם צלחת ונתנו לנו אותה ואולי תהיה נר לעינינו. אני רוצה להתייחס להערה של היו"ר, יש תמיד נושאים שהם באופנה. אני מאד חוששת שהנושא של איכות הסביבה מתחיל קצת לרדת מהאופנתיות שלו, כי יש שני נושאים חדשים שמסתובבים בעולם של הכנסים הבינ-לאומיים. האחד זה עניין הרעב ואתו עניין המזון ובוודאי באפריקה לא יכלו להתעלם ממנו, והשני הוא נושא האנרגיה. גם בתחום הבינ-פרלמנטרי אין לי שום ספק שבחודשים הקרובים יתחילו לעסוק גם בנושאים אלה.

ב. צ. קשת:

מה היה ההרכב של המשלחות? ממה הן היו בנויות?

א. הרליץ:

היו אנשי פרלמנטים מארבע-עשרה ארצות שיושבות מסביב לים התיכון ועוד ארבע משלחות מארצות שאין להן פרלמנטים. למשל ללוב אין פרלמנט ובאה משלחת שכנית. האלבנים לא השתתפו, מרוקו לא השתתפה וגם יוון וקפריסין לא נוכחו. ממלטה היה נציג יהודי. בסה"כ היו 18 משלחות לאומיות פלוס כל הארגונים הבינ-לאומיים שיש להם איזה שהיא זיקה פלוס עמים כמו האנגלים והנורבגים שהיה להם עניין בוועידה הזו, כיון שאנו האשמנו אותם שהם מזהמים את היסוד הטיפני באמצעות האניות שלהם. הרי תזרנו ואפרנו שזו לא רק בעיה של מי שיושב לחופי הים התיכון, אלא גם מי שנכנס ויוצא באניות ומוזהט את היסוד בדרכו

י. ארידור:

אני אתחיל מהשאלה של ב.צ. קשת לגבי המשלחת. המשלחת הייתה מורכבת משני חברי כנסת ומשני נועצים שאליהם צורף גם הנספח הכלכלי של השגרירות ציפורי. אבל א. הרליץ לא הזכירה את הנאום שלה בוועידה שזכה לתשבוחות רבות ע"י כולם ואני חושב שמן הראוי היה להזכיר זאת. מכיון שגם ר"ח המל יושב כאן צריך גם לציין את התרומה הרבה שתרם יחד עם פרופ' טיפור לידע המדעי של המשלחת. אני חושב שזה נתן הרבה מאד לצורת הפעולה של המשלחת שלנו והידע המדעי תרם גם להערכה רבה בקרב משלחות אחרות. אני חייב להצטרף גם להערכת הפעולה של שגרירנו ברומא מר ששון ולהערכת הפעולה של מר ציפורי שהיה צמוד למשלחת וסייע בידינו בקשרים עם המשלחת האיטלקית ומשלחות אחרות. לעומת זאת הקשר עם משרד החוץ היה מאד לקוי, שאלה שנשאלה לא קבלה תשובה בזמן אם כי התשובה יכולה הייתה לסייע לנו. המשלחת בדרך כלל פעלה כצוות מגובש ולמעשה מתוך תמימות דעים לגבי צורת הפעלה שלנו. לנו היו שתי מטרות בוועידה הזו: מטרה פוליטית ומטרה אקולוגית. בכל מה שקשור היה למטרה האקולוגית היה כדי להביא לגיבוש החלטות חיוביות למניעת זיהום היסוד הטיפני, החלטות לפיהן נוכל לתרום גם לבצוען ולהיות שותפים להן. לגבי ההחלטות האלה הגשנו שורה של הצעות שבצורה זו או אחרת התקבלו בסכום הסופי של ההחלטות. ההצעות שהיו שותפים להן גם משלחות אחרות, תבעו להקים ועידה בין-פרלמנטרית נוספת בתחום זה ועד אז לדאג לשיתוף פעולה בין המשלחות של היסוד הטיפני כדי לפעל יחד נגד הזיהום, לפי הצעות טכניות שנתקבלו ואין צורך לפרט אותן. בין היתר שיתוף הפעולה כולל גם החלפת ידע בין המשלחות והקמת מוסדות לפעילות משותפת במסגרת המוסדות של האו"ם או במסגרת המוסדות של הועידה הבינ-פרלמנטרית, דהיינו באותן מסגרות שבהן אנחנו שותפים.

במה שקשור למטרה הפוליטית של המשלחת, המגמה הפוליטית העיקרית הייתה פרט מאשר לדאג לשתופנו בכל פעילות נוספת שתקוים, הייתה גם מטרה לדאג שלא תהיה בוועידה הזאת הבעת עמדה אנטי-ישראלית. הייתה סכנה של הבעת עמדה כזאת, מכיון שהרכב הועידה היה מאד לא נוח לנו נוכח ההרכב של 18 מדינות שבהן למעשה

דברים יכולנו לדבר עניינית רק עם שאים-שלוש משלחות, דהיינו הצרפתית, האיטלקית והספרדית, ופרט לזה לא יכולנו לבקש עזרה משום משלחת אחרת. כמובן דברנו גם עם נציגי המשלחת הטורקית, אבל הם לא היו אלה שיכלו לסייע בידינו. בעיקר עזרה לנו המשלחת האיטלקית. אבל בכל אופן ברור שבהרכב כזה המשימה היתה די קשה, וגם בנושא זה ננקטו פעולות מוקדמות של פגישות עם מרטנצי שהוא מזכיר האיגוד הבין-פרלמנטרי ומי שהיה יו"ר הוועדה שהיה נציג איטליה וגם איתו היו לנו מגעים מאמצעות השגריר, שמנעו את הנסיון לשלב בתוך ההחלטות החלטה אנטי-ישראלית. היו מגמות אנטי-ישראליות חלקיות בקרב המשלחות הערביות. אני חייב לומר שאינני יכול להביא מרומא את בשורת שלום, גם אינני יכול להביא בשורות על שיחות שהיו לנו עם המשלחות וערביות, משום שלמעשה לא היו שיחות כאלה ואפילו לא היה קשר אישי שום דבר לא היה. אמנם הנאומים שלהם בדרך כלל לא נגעו בנושאים הפוליטיים פרט לשני נאומים, הנאום של הנציג הסורי. הנציג הלבנוני הוא שאמר את הדברים על החוף הפלשתינאי-הסורי, הלבנוני והמצרי, ומזה אני הבינתי מהו הגבול המערבי שלמדינת פלשתינה אם כי לא היה ברור לי מהו הגבול המזרחי. בשלב יותר מאוחר היה נסיון בוועדת ההחלטות של הנציג המצרי והנציג הטוניסי לגרם לקבלת החלטה על הקמת מוסד חדש מחוץ למסגרת הוועידה הבין-פרלמנטרית ואנחנו התנגדנו לנסיון המשולב הזה, שבא לידי ביטוי בעיקר בדבריו של נציג טוניסיה, והעניין הזה נדחה דוקא ע"י היו"ר שהיה גם הנא נציג טוניסיה. זה מה שקשור לחלק הפוליטי השלילי. מבחינה חיונית בסופה של הוועידה הציע נציג לבנון הצעת החלטה שנתקבלה על ידינו, אותו נציג שדבר על החוף הפלשתינאי הציע את ההצעה שהתקבלה בוועידה פה אחד, בה הוא קורא לשלום בר-קיימא בים התיכון מבלי להזכיר את מועצת הבטחון ומבלי להזכיר אף שהוא פרוש ערבי למושג שלום בר-קיימא. ההחלטה הזו בלי ספק היה בה מן החיוב, היה חשש שינתן לאחר מכן פירוש להחלטה זו או תיקון ערבי למושג שלום בר-קיימא, אבל תקון כזה לא הוצע. כך שבסופו של דבר התקבלו כל ההחלטות פה אחד ויש יסוד להניח ששתוף פעולה כללי בנושא הזה יכול להתגשט ויכול להיות שזאת אולי אחת הוועידות הבין-לאומיות המעטות ביותר שבהן אנו יוצאים בלי החלטה אנטי-ישראלית. זה נרבע לא מתוך שיקול פוליטי, אלא מתוך שיקול ענייני של הנושאים העומדים על הפרק, ומבחינה זו לא רק מבחינה פוליטית אלא גם מבחינה אקולוגית, חשוב מאד לפתח את הקשר שתיד לקום באמצעות הוועידה הבין-פרלמנטרית הבאה והוסדות שאולי יוקמו.

אנחנו הבאנו לידי ביטוי את ההצעות שלנו, בעיקר את הפרויקט שהוקם באשקלון ושמש מקור להתעניינות רבה אצל חברי המשלחות האחרות. אני מניח שיש אינטרס לשיתוף פעולה ענייני בנושאים של זיהום הים התיכון. העבודה היתה קשה, ממושכת ומאומצת, הישיבות נמשכו ממש יום שלם, ישיבה אחת נמשכה גם אחרי חצות ובדרך כלל המגעים היו ענייניים. לי נראה - ואני אינני נמנה על אלה שהם מומחים בתחום האקולוגי, אני כנראה התחלתי את ההתעניינות שלי בתחום האקולוגי ע"י זה שישבתי בישיבה בין-לאומית שעסקה בתחום האקולוגי וזה דרך משונה קצת לטפל בנושא הזה - לאחר שהשתתפתי בוועידה הזו שהנושא הזה באמת מטריד רבים ואנחנו יכולים לנצל את האינטרס המשותף הזה גם לפעולות משותפות, כשם שיש פעולות משותפות בקשר לתאום נתיבי טיסה מעל הים התיכון וכדומה, אבל זה הרבה יותר חמור מאשר נתיבי טיסה. נראה שיש אפשרות ויש סיכוי לטפול מחאים בנושא זה.

א. הרליץ:

אני נשאלתי כאן ביחס למשלחת היוגוסלאבית. היא היתה גדולה מאד והיתה ידידותית בכל השפות שבעולם. כל מי שדבר בשפה מסוימת - תמיד היה איזה יגוסלאבי שידע את השפה ושמה לשוחח איתו. כך גם בין השרקים היו דוברי אנגלית, גרמנית, צרפתית ואני רוצה פה להציע לעמנו, בכנס מסוג זה באיזור זה של העולם, היה חשוב מאד שמישהו דובר צרפתית יצא. אנחנו כולנו הרגשנו שזה חסר. דובר ערבית תמיד רצוי. מאד הייתי רוצה לבקש מיו"ר ועדת הפנים למצא דרך להביע תודה למפקד משמר הכנסת ולוויטלי אישית, הוא לא רק שמר עלינו, אלא דאג לנו בכל מכל. הערה שלישית: בכל ועידה יש שטח פעולה גם בוועידה עצמה ויש שטח פעולה בארץ שנמצאים בה. על דעת השגריר קימנו מסיבת עיתונאים ברומא בתום הוועידה, על מנת לתת פרויקציה אחרת מישראל מהפרויקציה של המלחמות עם הערבים ומלחמות היהודים והעניין החקבל די יפה, כאמור דברנו על הדאגה שלנו ליט הזה שהם יושבים מצידו השני, על הדברים שעשינו ושיש

עוד בדעתנו לעשות. אגב, אנחנו דברנו גם על המחדלים והשגיאות שלנו בתחום זה.

ג. אליעד:
ברצוני לדעת האם הבחנתם את הלבנוני השתמש רק במילה פלשתין, או האם בכלל כל הערבים שדברו השתמשו במילה ישראל?

י. ארידור:
אני לא שמעתי את המילה ישראל משום נציג ערבי פרט לטוניסאי אשר ישב בראש הישיבה וכמובן בקש את נציג ישראל לדבר. הערה נוספת לגבי השאלה של ח"כ ניסים: כאשר היגיע תורי לדבר, היו"ר היה טורקי והיה צריך להתחלף עם נציג מצרי לאחר מכן, דאג להקדים את רשות הדבור של כ"ד שח"ו היו"ר המצרי לא יצטרך לקרא לי לרשות הדבור. היו"ר הטוניסאי היה יו"ר בוועדת ההחלטות ולא היה לו ממלא מקום.

היו"ר י. תמיר:
זו הפעם הראשונה שבשני הכנסים הללו לא נתקבלו החלטות אנטי-ישראליות וזה דבר שיש לברך עליו כשלעצמו. זו הפעם הראשונה שמשלחות ישראליות היו על טהרת ליכוד לאומי גם בניירובי עם ח"כ ורטמן וגם ברומא, ואני מבין שעבודתם המשותפת של ח"כ הרליץ וי. ארידור היתה מאד פורייה ואני מברך אותם על כך. אני חושב שגם הכנסת תשמח לשמוע זאת. אנו צריכים לברך כמה גורמים ואני מעדיף לעשות זאת רשמית: קודם כל לשרות לשמירת הסביבה שעשה עבודת הכנה ראשונה גדולה מאד שנשלחה כחומר בסיסי לוועידה. אתנו נמצאת הגב' מנדלבאום שהיתה פעילה בהכנת החומר ואנו מודים לה מאד על הפעילות הזאת. למעשה התה צריכה לנסוע לרומא כמובחית, אבל מטעמי בריאות העדיפה להשאר בארץ. אנו מודים לרב-חובל המל ומאד מעודד שיש לנו אנשים בעלי ידע ויכולת לסייע בעניינים מקצועיים כפי שהוא עשה זאת, הוא הדין גם ביחס לפרופ' טימור. אני רוצה להודות במיוחד לשני נציגינו ברומא בדרך מיוחדת. כשבאתי לניירובי פגשתי משלחות מאיטליה ויגוסלאביה. המשלחות הללו לא פסקו להלל ולשבח את המשלחת הישראלית וכבר היכירו אתכם היכרות קרובה, הזכירו את שמותיכם ואף הביאו את ההחלטות איתם. הם באו לניירובי יומים-שלושה לאחר רומא וזה עודד אותנו מאד ועזר לנו. אני מציע שהגב' ע. השמשוני עוזרת לוועדה היושבת אתנו כאן, ר"ח המל וי. ברזאני ינסחו ממך שיונח על שולחן הכנסת בעקבות הדו"ח שהושמע כאן ואת הוועדה הזו תרכז ע. השמשוני שעוזרת לנו מטעם האוניברסיטה בעניינים המקצועיים. תודה רבה למשתתפי הדיון הזה.

2. הקמת מפעל המלט "נשר" בהר-טוב - הצעה לסדר היום של ח"כ ב. מואב

היו"ר י. תמיר:
אני מקדם בברכה את המשתתפים מטעם השרות לשמירת איכות הסביבה מר ברובנדר וגב' מנדלבאום, את נציגי מלך"ז - המזכ"ל ד. סיון ומר שיבי שמשתתפים אתנו, מר אלפי ורזי ממשרד הבריאות, מר בן-אור ממשרד הפנים ומר אורצקי ממשרד השיכון וד"ר אלשטיין ממשרד המסחר והתעשייה. אנחנו עוברים לטעיף שהוא הצעה לסדר היום של ח"כ מואב. כדי להניס את הדיון למסלול מסוים תרשו לי להקדים ולומר שקימנו ישיבה אחת לפני כשלושה שבועות בנושא הצעתו לסדר היום של ח"כ מואב בדבר מפעל נשר בהר-טוב וזיהום האויר שהוא עשוי או כבר פולטן מזהם את איזור המפעל שהוא איזור ישוב מובהק. שמענו עדויות שונות ואנו בעצומה של השאלה המתיחסת לגבי השפעתו של המפעל לגבי הסביבה וכיצה ומה לעשות כדי לצמצם את המפגע. אני מבקש את נציגי מלך"ז לפתוח בנושא זה ובמיוחד באו לצורך הצגת נקודת המוצא של המועצה למניעת זיהום ורעש.

ד. סיון:
זאת הזדמנות טובה לברך את הוועדה על פעולתה בתחום הזה ועל הרחבת תחום עבודתה של ועדת הפנים לתחום איכות הסביבה וזו תופעה רצויה וברוכה. אני אינני יודע אם מן הראוי לאחל לוועדה הזו אריכות ימים, אבל עד כמה שתספיק לפעל, אנו מקוים לפעולה יפה בתחום בריאות הסביבה. אעבור לנושא

כנקודה ראשונה אני רוצה לעמוד על מפעל הצמנט סביבתי. בסעיף שני אעמוד על התרוצצות הרשויות בענין זה. אני אגע בכמה נקודות פורמליות שלפי דעתי חשובות מאד. מונח לפני הדו"ח איתור תעשיות בישראל, מסמך של מדינת ישראל מאוגוסט 1973 שנערך ע"י א. דונג'י, א. ניצן, ר. סגל והוא מסמך שמחייב את משרד הבריאות, משרד הפנים ומשרד המסחר והתעשייה. בדף ט"ז ישנה החלטה של המועצה הארצית לתכנון ובניה, מס. 2873 מ-3.6.73 בדבר תוכנית מיתאר ארצית למרכזי תעשייה מזיקה ומטרידה. הסעיף הראשון מדגיש את הצורך בעריכת תוכנית מתאר ארצית, יעוד שטחים למרכזי תעשייה כזאת שהם מפגעים סביבתיים שעלולים לחרוג אל מעבר לרשות השיפוט של הרשות המקומית. סעיף 3 אומר כי התוכנית תאחר שטחים להקמת מרכזי תעשייה מזיקה ומטרידה. סעיף 6 משנה לסעיף 3 מודיע: כי התוכנית תציין השטחים המששים היום את סוגי התעשייה המפורטת, תסוגם כשמוש חורג ותצביע על העברתם לריכוזי תעשייה מתאימים. כלומר, כל מפעל שנחשב כמפריד ומזיק ולא נמצא באיזור כזה, צריך יהיה להעביר אותו לאיזור של תעשייה מזיקה ומטרידה. איזור התעשייה של בית-שמש לא הוכרז כאיזור לתעשייה מטרידה ומזיקה, והוא גם לא יכול להיות מוכרז, כי איזור כזה מוכרז כמסוג רק אם הוא רחוק לפחות אלפיים מטר ממקום ישוב. כלומר, שאם צריך יהיה להעביר את המפעל למקום אחר, בוודאי אין טעם להרשות את התחלת פעולתו במקום הזה. הציג את זה נציג שמשון שאמר באחת הישיבות של הועדה המיוחדת, שאם יש מחלוקת אין ברירה אלא לעשות "גט" בין שמשון לבית שמש או לתפ"ן. הציג את זה פחות או יותר בצורה מאוזנת.

בנספח מפורט מפעל ליצור צמנט כתעשייה מטרידה ומזיקה. החלטת המועצה הארצית על ענפי כלכלה שמומלץ כי מקומם יאושר ע"י המועצה הארצית לתכנון ולבניה, כלומר, במרחק אלפיים מטר, מפורטת גם תעשיית מלט. כלומר, כל בית-שמש למלט צריך להיות מאושר ע"י המועצה הארצית לתכנון ובניה. המועצה הארצית לא דנה במפעל שמשון, במיקומו ומנאים לפעולתו בדרך כלל.

ג. אליעד: השאלה היא אם המפעל לא הוקם לפני שהישוב הוקם.

ד. סיגל: זאת השאלה המרכזית. אם העובדה היא שמפעל חדש שקם במקום מפעל שקדם לו לפי שיטות אחרות ובזמן שלא היתה עיר על ידו ולמעשה שום דבר לא היה קיים בסביבה, השאלה היא אם זה מחייב.

מר בארי: גם זה לא מחייב. אפילו אם המשרד קם לפני שתושבים החלו לתגורר במקום, גם אז זו איננה הגנה לפל המטרד.

ד. סיגל: כל הטעון הזה בדבר קיום מפעל חדש לגמרי שכל ציודו חדש ולמען הקמתו צריך היה לבטל את פעולת בית-שמשון הישן שהיה מטרד כבד, כל הטעון הזה אין לו שום אחיזה לא במציאות, לא בחק ובוודאי שלא בצדק לגבי תושבי בית-שמש. אני רוצה להצביע באותו מסך בדף ד' את מי מחייב הדו"ח הזה. במבוא בדף ב': פעמים רבות נובעת חומרת המצב מזה שהתעשייה המזיקה הוקמה קרוב מידי לאיזורי המגורים בלי שאושר מירוח בטחון מספיק ביניהם. אם כי קודמות בניין ערים מתיחסות במידת מה לשאלה שבתור תעשיות מזיקות וזאת ע"י קביעת איזורים מיוחדים, הרי המציאות בישראל היא שלעתים תכופות מוקמים אזורים אלה קרוב מידי לאיזורי מגורים, וזה המצב פה. לעתים אף במקרים בהם נבנו תעשיות מזיקות באיזורים מיוחדים הרחוקים מהישוב, הרי העיור המהיר וליקויים וחוסר תאום בתכנון, הביאו להתקרבות מופרזת. בספר כתוב כך: אם כי הערכים המספריים של הספר מהווים לא יותר מאשר המלצות, הרי למעשה יש להם תוקף מחייב במידה מסוימת, לאור העובדה שמנכ"ל משרד הבריאות, הפנים, המסחר והתעשייה הורו לנציגיהם בוועדות בניין ערים לפעל ברוח המלצות אלה. אם זה לא מחייב את מנהל השרות לשמירת איכות הסביבה, הרי בוודאי שצריך היה לחייב את יו"ר המועצה הארצית לתכנון ובניה, שהחליט בעיניו למסמך הזה לגבי העניין הזה אין שום משמעות, ואני רוצה לצטט דברים שאמר ביום עיון שנערך בנושא זה. כדוגמא הביא מר קוברסקי את הקמת מפעל

המלט בבית-שמש. הוא גילה כי מנהל השרות לשמירת איכות הסביבה, היה בדעה שניתן להקים שם מפעל במקום בו הוא עומד. לאור העובדה שהיוזמים מוכנים לבצע כל פעולות שדרשו מהם למניעת זיהום. יתרה מזאת - הוסיף - הרחקת המפעל מתחומי הישוב יוצרת לפעמים בעיות סביבתיות חמורות יותר בתחום התחבורה והגישה לישוב. אין בהרחקת מפעל תשייתי ממקום ישוב ערוכה להבטחת איכות הסביבה, ואין היא יכולה לבוא במקום לעשות סידורים טכנולוגיים מונעים במפעל עצמו. מר קוברסקי חזר והדגיש כי היו מקרים לא מעטים שהתנגדות הציבור התקבלה, אבל במקרה הזה הוא לא חושב שזאת החלטה סבירה. הדעה הזאת היא לפי המלצת מנהל השרות לשמירת איכות הסביבה, וזה נסתבר מעצמו, כי מר מרינוב בשיחה אייתי בכנסת אמר לי: אם אתה רוצה לעשות משהו חיובי - קח את הספר הזה וזרוק אותו. אם אלה דברים בין רשויות ממשלתיות שונות, על מי יכולים מתנדבים ופעילים ושארי עוסקים בתחום הזה לסמוך, כשיש התנגשויות כאלה בין רשות סטטוטורית כמו משרד הבריאות ומנהל השרות, זה דבר שטעון בדיקה יסודית.

ב. צ. קשת:
אני מציע שתבקש למחוק מהפרוטוקול ציטוט של הערה אשית.

ד. סיני:
אני מקבל זאת. אני רוצה להתעכב על העובדה שראש המועצה הארצית לתכנון ובניה סותר ולא מקבל את האמור בספר שצריך לחייב את משרד הפנים ושהוא הנחיה למועצה הארצית לתכנון ובניה. אני בקרתי במפעל ואני מודה שהוא עושה רושם טוב. אבל כל מפעל צמנט הוא מטרד סביבתי והדברים האמורים בדו"ח הזה מאשרים זאת ולא לחינם נאמרו. אפילו יותקנו מסננים מודרניים וטובים ביותר, לא יקלטו בשום זמן יותר מ-99½% מן האבק והם לא יקלטו את אותה מחצית האחוז שהיא הבעייתית ביותר, האבק הדק שהוא הגורם המדאיג ביותר מבחינת בני אדם. גרגרי האבק היותר הגדולים שאדם בולע בדרך כלל נפלטים בתהליך הפעילות הפיזיולוגית, אך לעמתם גרגרי האבק הדק שוקעים בריאות ומצטברים שם יותר ויותר ועל כך עמדו כבר מומחים רבים בעולם. לצערנו לא יכולנו לזמן לכאן את יועצנו לעניני צמנט - הפרופ' טרניו מהטכניון בחיפה כי קבלנו את ההודעה רק אחרון, אבל אסיו"ר האגדה יקבל הצעה כזו, נדמה לי שלדיון בנושא כל כך חשוב אפשר יהיה להזמין אותו לשישיבה הבאה על מנת שיתן לנו הרצאה על עניני צמנט ופרופ' טרניו הוא בעל סמכא בענינים הללו והוא גם שהגיש את הבג"ץ המפורסם נגד מפעל מלט "נשר" בחיפה. אפילו 99½% אינם סבירים לאורך ימים בגלל תקלות תפעוליות, והמקובל הוא ששום ביה"ר למלט בעולם לא יכול להיות תקין ביותר מ-90%. תחום התפוצה: הגרגירים הדקים הללו מתפזרים הרבה יותר למרחב. אם יש גרגיר של גרם או מאות אחדות של גרגירים השוקלים יחד גרם, פגיעתם קשה לא רק בגלל ריכוזם, אלא גם בגלל החפזותם על פני מרחב גדול יותר וכך הם פוגעים ביותר אנשים. צריך לחשב רגע על המיקום של בית-שמש. היא נמצאת באותו מקום שבו הרוחות מתנשאות בגלל חימוץ ועולות עם ההרים. אני מצטט מתוך הרצאה של פרופ' נוימן על הפוטנציאל המטאורולוגי לזיהום אויר בישראל שנשאה ב-24.3.71 על הנושא "האדם בסביבה עוינת". "בדרך כלל האינורסיה הסוב-טרופית נמצאת מתחת לגובהי רכסי ופסגות ההרים ומאידך עם התחממות דפנות ההרים בשעות הסמוכות לצהרי היום מרימה לשעות מעטות את האינורסיות באופן מקומי וע"י כך מאפשר אירור ויחד עם זה העברת המזהמים מעבר להרים. מדידות בירושלים מראות בעליל שחלקיקים שלפי כל הנראה מקורם באזורי התעשייה של ת"א רבתי, מגיעים בריכוז גבוה באופן יחסי לירושלים בשעות אחה"צ. מדידות אלה מתייחסות לחודשים שבהם האינורסיה הסוב-טרופית או שמתמידה או ששכיחה ומצויה. עפי"ר בגבהים שמתחת לירושלים. מדידה נוספת של מדידות אבק מלט נמצאו ביפן במרחק של 80 ק"מ ממיקום ביה"ר. מצד אחד זאת נקודה שאומרת שאפשר להגיע לתחום חוסר ההגיון ואי אפשר בשום מקום להקים מפעל, אבל בוודאי אין להקים מפעל בתחום הקרוב או בתחום זרימת הרוחות. בית שמש וירושלים הן בדרך כלל באותו קו של רוחות. הנוף של מפלי צמנט משתנה עם הזמן והציוד מתיישן. היחס למפעל קיים שמטריד את הסביבה שונה ממפעל לפני שהוא מתחיל ליצר. אם יש חששות, מוטב לבדוק את דברים קודם לק ולהתעלם מן ההשקעות שנעשו במקרה הזה בחוסר כל אחריות ציבורית, בעצות אחיות של משרדי ממשלה, מאשר לקבוע אין ברירה, העובדה קיימת נפעיל את זה ואת התוצאות יאכלו תושבי בית שמש, הרי יהודה וירושלים. בעיקר כשמדובר פה במפעל שהוא שור מועד גם לגבי חיפה וגם לגבי רמלה שהם מיטרדים בלתי פוסקים, ולפני שחברת נשר תבקש

שיחנו לה אישור למפעל החדש בהבטחה שבעתיד זה יהיה בסדר, מדוע היא עד היום לא התקינה ולא בדקה פילטרים אלקטרו-סטאטיים לגבי המפעל ברמלה. מדוע היא מסכימה לצו של שרי הפנים ובריאות שנותן לה ארכה עד 1978 להחקין מתקנים במפעל שלה בחיפה. כל סלחנות כלפי מפעל כזה היא על חשבון בני אדם, ואני מבקש את חברי ועדת הפנים ואיכות הסביבה לשקלל יפה את אחריותם, דוקא כשהם עומדים ומסתכלים פה בנושא שבו מתקפלות כל הצרות הסביבתיות שלנו מבחינת יחסי הגומלין. מפעל תעשייתי חזק שיכול ללחוץ בעצם הצורך למלט, ישוב חסר אונים, אנשים חלשים, רשויות ממשלתיות המתונכתות זו עם זו ולא מעיזות לפעל נגד הרשות החזקה, משלימות עם העובדה שכסף הושקע, ושוכחות שהן ממונות קודם כל על טובת האדם. משרדי הפנים והבריאות הממונים על חוק כנוביץ וצריכות היו לדאג לתושבי בית-שמש דואגות לכסף של נשר קודם כל ולא לתושבים. אני רוצה פה למתוח ביקורת על החלטת ועדת החריגות בראשות הפרופ' דונגי, שהחליט למרות כל הדברים, אעפ"י שהמפעל נמצא 600 מ' מבית שמש ו-600 מ' מנוחם, להתיר לו בנימוקים של "אין מנוס" רישוי פעולה. באותו דו"ח שהוא העורך דאשי שלו בדף ה' למעלה כתב דברים שונים.

מר דונגי היה פה והציג את העניין לפנינו.
מה ההצעות הקונקרטיות של מלר"ז בתחום זה?

י. בארי:

מיד אגע בנקודה זו. אני רוצה להפנת את
חשומת ליבכם למכתב של הנהלת נשר אל

ד. סיון:

מלר"ז ולעובדה שהיא פעלה לפי יוזמה ממשלתית. במכתב של חברת נשר מ-22.1.74 נאמר: כאן אולי המקום לציין עובדה שיתכן ואיננה ידועה בציבור, שבחירת המקום נכפחה על נשר ע"י הממשלה שהיתה מעוניינת בשיקום מפעל שמשון, היחידי מסוגו וגודלו באיזור. אני רוצה להסביר בכמה מילים קצרות מה החרש בבית שמש. המתאר שקבע איזור תעשייה שם הוא מתקופת המנדט כאשר בית שמש לא היתה קיימת, לכן כל השתנות המצב היתה צריכה להביא להשתנות בתוכניות המיחאר גם כן וזה בראש וראשונה היה צריך לחייב את הרשויות השונות, משרדי הפנים ונציגיהם בוועדות התכנון המיוחדות. אני מתפלא על שנציגי משרד הפנים בוועדה הזו השתדלו להסתלק מהר מאד מאחריות ולומר שאין זה עניין שלהם. אם אין זה עניין שלום, אני אינני יודע מה תפקידו של יו"ר ועדה להגיד שזה עניין של 20-30 שנה, פה מותר להקים מפעל ולא איכפת לי שפה קיימת בית-שמש או אינה, החוק אומר כך וזה צריך לעבור. רבותי, בטענותיהם הודיעו אנשי נשר שלצורך הקמת המפעל החדש שפועל בשיטה חדשה ושיטה לחלוטין, שיטה יבשה, אין כל אפשרות להפעיל את הציוד של המפעל הישן. כלומר, לפנינו פה מכל הבחינות מפעל חדש שמסתמך אך ורק על ירושה פורמליסטית ורשיון שקיבל ממפעל ישן שפעל בזמנים אחרים, בצורות אחרות ובשיטות יצור שונות. אני רוצה לעבור לנקודות סביבתיות נוספות די בקצור. המפעל הזה מופעל ע"י מזוט, כלומר, צריך לשיא בחשבון פלטה של תחמוצות גופרית, תחמוצות חנקן, מתמצנים באיזור שהוא יבש יחסית, כך שיש להניח שהוא מתאם לריכוזים גבוהים של אוזון. המפעל הישן גרם לצחנה כבדה בבית שמש והתושבים פחדו מפני תהליכי השריפה של החרסית. אינני יודע על שום מה או מדוע או איך לא יוכל המפעל החדש - לפי מהשראיתי בעיני - לא לגרום לאותה צחנה מתהליכי השריפה הללו. בעיקר, מה יהיה אחרי שהציוד הזה יתישן אחרי שנתיים-שלוש ובאותו זמן יחסר מלט אפילו לביצורים. אינני רוצה לעבור במפורט על ידיעות אחרות, אלא רק לצטט ידיעה שהגיעה אלי אתמול בשם מר ספרלינג שהוא יו"ר במועצה למנעת זיהום אויר בדטרויט-מיצ'יגן, ששם הוקם מפעל מודרני ביותר לפני שלוש שנים וניתנו כל ההבטחות לציוד חקין לפעולה תקינה ולמסננים אלקטרו-סטאטיים ופבור שנתיים התחילו צרות והתושבים הולכים עכשיו איתו לבית ומשפט. יהיה הרבה יותר גרוע מצבם של תושבי בית שמש ומצבנו בארץ אם תהיה לנו עוד דוגמא לאזלת יד. לכן הצעתנו היא לעכב את כל הפעולה לרישוי המפעל, להפסיק כל ההתחלות של יצור שיש שם, למסר את הנושא לבדיקה יסודית, לשקלל כנגד העברת המפעל למקום אחר את ההשפעות שלא נמדדות במליון לירות על בריאות תושבי בית-שמש ועל נוף החיים של בית שמש בדרך כלל. לגבי המיקום, אני חושב שהוא צריך להקבע עפ"י חוות דעת של גורמים מטאורולוגיים והיחידה למניעת זיהום אויר של משרד הבריאות, ע"י בני סמכא, אולי ע"י פניה לטכניון. אני חושב שהועדה צריכה לשקלל ואם אפשר יהיה לצרף לוועדה גם את היועץ לנושא הזה של מלר"ז. אנו מבקשים לשאל אפשרות לשמוע הרבה יותר במפורט על ההשפעות התאורטיות של מפעל צמנט להזמין לאחת הישיבות הבאות את פרופ' טרניו. לצערי לא קבלנו את

המפרטים של היצור ושל מכוונות המפעל, כך שאנו לא יכולים לנסח אותם כאן. אני רוצה להעיר עוד נקודה שאינני יודע אם מבחינת החוק היא תופשת או לא. יש לי פה כמה תצלומים של המפעל והשלכותיו על בית שמש מבחינת המרחקים. ידוע לי שמפעל שמשון ביקש רישוי אחרי שקמו שני מבנים. רב המכוונות והן גדולות מאד עומדות תחת כיפת השמים, שאלה אם זה מחייב רישוי או מבנים שמשתרעים על 30-40 מ"ר תחת כיפת השמים טעונים רישוי או שצריך לשנות את החוק ולשקל את זה.

היו"ר י. תמיר:
אני מציע לחברים שמשתתפים בדיון להציג שאלות למלר"ז ולאחר מכן נעבור להמשך הדיון. אני מבין שלח"כ י. בארי יש שאלות מספר.

י. בארי:
יש לי רק שאלה אחת אם כי הערות יש לי רבות. השאלה היא אם למלר"ז יש תוכנית פרופורמה מסוימת לאן להעביר את אותו מפעל באופן שלא יגרום נזק לתושבים אלה או אחרים, ובאיזה סכום כרוכה העברה כזו.

ב. צ. קשת:
אני שמעתי ציטוט של מר סיוון על שני ק"מ שצריך להרחיק את המפעלים המזיקים. גם בבקורי בחיפה במפעל נשר וגם בלי בקור הרי יודע אני שאותם חצי אחוז או עשרה אחוז מתפשטים על חיפה, ועוד אמרו לנו מומחים בזמנו שמזל שחיפה שוכנת על שפת הים וחלק יורד לים ולא על העיר. עד כמה שאני התנסיתי, הדלק העולה לנסיעה מחיפה לנשר הוא בוודאי יותר מאשר היה צריך לשני ק"מ, סימן שהמרחק יותר גדול. כיצד העניין הזה מסתדר, מדובר על שני ק"מ בשעה שהרוח הקטנה ביותר בלי כל ספק מביאה את החומר המזיק למרחק הרבה יותר גדול. אני כבר לא רוצה לדבר על זה שאתה טוען שצריך את המפעל להרחיק אפילו מת"א מפני שבין כה וכה זה יגיע לבית-שמש ולירושלים. כיצד העניין הזה מסתדר? דבר שני שיש לי לומר אמנם אינו שייך למלר"ז ובוודאי לא למפעל המלט אך רוצה אני להעלותו בהזדמנות זו ואשמח אם יגיע לאן שצריך להגיע. אני נתקלתי במקרה מוזר מאד ואשמח אם הוא יגיע לאן שהוא צריך. הגיעה ארצה עולה חדשה אשר מומחיותה היא במדידת האזיר ואינני יודע איך זה נקרא בדיוק בשפה מקצועית. שלחתי אותה לפרופ' דונג'י שהוא לדעתי הכתובת בארץ. בידי מכתב של פרופ' דונג'י שמצא אותה מומחית ממדרגה ראשונה שאפשר מאד לנצל אותה. בסיום מכתבו הוא מצטער על כך שאין תקן מתאים. האשה הזו עובדת כקופאית בבנק. אני מבין שחטרים מומחים בשטח זה במדינת ישראל, אני מנצל את ההזדמנות של הפורום הזה, אולי בכל זאת מישהו יחפש מוצא: אין לנו מומחים, מגיע מומחה, הוא נבדק ונמצא טוב ובכל זאת הוא עובד בבנק.

ד. סיוון:
לשאלתו של י. בארי: בתוך מלר"ז יש בדרך כלל ויכוח מה תפקידה המרכזי. האם רק לטען זה לא טוב, זה לא טוב, או שמא גם להציע אלטרנטיבה סבירה. הבעיה היא זאת שלהצביע על בעיות זה קל ואפשר לעשות כך ע"י בדיקה. להצביע על אלטרנטיבה, יש צורך במחקר יסודי אחרת יהיה בזה משום קלות דעת. אני יודע שבפעילות סביב עניין שמשון פנינו ב-25.1 לשרות המטאורולוגי ובקשנו חוות דעת על המיקום ועל אפשרויות אחרות. תשובה אפילו לא קבלנו. אפילו היינו רוצים לנסות בדיקת אלטרנטיבות, אין אנו יכולים להגיע לזה מבחינת האמצעים העומדים לרשותנו. ניסינו כמה פעמים לפנות לטכניון, אבל גם שם בשביל כל מחקר צריך לשלם כסף. כך שכל הצעה שאנו יכולים להגיש עלול להיות בה משום חוסר אתריות. אבל ההצבעה שלנו קיימת תמיד בכיוון מחקר, וזאת טענתנו משכבר הימים, שסוף מעשה במחשבה תחילה. פה לגבי שמשון קודם כל בנו את זה במקום הישן ועשיו מתחילים לחשב. הרי זו הצרה הגדולה ביותר, שקודם כל אנו עומדים בפני עובדה. בצורה כללית כמובן שמפעל כזה צריך להיות קשור עם מקור של אנן וזו הנקודה הקשה בעניין הזה. אבל מבית שמש דרומה ישנם איזורים דלילי או כלוסיין, לכיוון עמק האלה, לכיוון בית גוברין ויכול להיות ששם יש גם אנשים שנוזקים לפרנסה. יכול להיות שאפשר לשל את מיקום המפעל שם, בעיקר אחרי שאת החרסית למפעל מביאים מסביבות קרית גת בשירות בלתי פוסקות של מכוניות הנוסעות יום יום אל בית שמש ויוצאות משם. לכן אנחנו היינו מבקשים שועדת הפנים של הכנסת תמליץ, ואם יש באפשרותה אפילו תדחק בכיוון בדיקת אפשרויות למציאת צמנט לתעשייה. זהו

כמוכן דבר חיוני וחשוב ואינני רוצה סתם כך בקלות דעת להצביע על מכתש רמון או על מקום אחר. ברי שמכא צריכים לבדוק את הענין ואת איכות האבן. אני גם לא יכול לפי זה להעריך את הסכום הכספי. מה שמסופר לנו הוא שבמפעל הזה הושקעו 125 מליון לירות, וכששאלתי את מר יוליש מה עלול להיות מחיר הרחקת המפעל מבית שמש אמר לי: 250 מליון לירות. אני לא בדקתי, אבל אפשר לעשות גם זאת.

שאלה הרבה יותר מקיפה ונאויה לדיון
כללי הציג ח"כ ב.צ. קשת. לגבי חיפה

אנו ממש נפלנו בפח ואף אחד לא היה חכם באותו זמן, כך שקשה להאשים בני אדם. לא נבדקו התכונות המטאורולוגיות של כל המכתש הזה שנקרא מפרץ חיפה, אלא ראו מקום קרוב לעיר, מקור פרנסה לער, האבן מצויה והביאו עוד מפעל ועוד מפעל ועכשיו ישנם השפעה הדדית של מפעלים מזהמים לכל הכיוונים. רסיסי הצמנ של נשר סופגים לתוכם את תחמוצות הגופרית והחנקן של תחנות הכוח, מפעל דשנים, בתי הזיקוק וכו' ויש אינטראקציה מתמידה המשפיעה על בני האדם. אני רק יכול לומר לצערי, שאם רוצים לדעת מה תרומתו או מה סגולתו של הטכניון מבחינת הדאגה לאיכות הסביבה, אפשר להצביע על העובדה שהוא יושב בחיפה וחיפה זאת עיר "מסריחה". יוצאים מן הרכבת ומיד מרגישים את ריח תחמוצות הגופרית, בטכניון מרגישים את זה ובכל מקום אחר. זה עצוב אולי, אבל יתכן שאילו הייתה דאגה יותר רבה בטכניון לצד הציבורי ולא לצד המון הכספי, לא היינו צריכים לחן בבעיה זו ואולי היינו נמצאים בתמונה הרבה יותר בהירה לבי מדיניות נבונה לאיתור תעשיות. יכול להיות שבאמת אלפיים מטרים אינם מספיקים וצריך לשקלל פה את כיווני הרוחות. לכן אני מבין שאלפיים מטר נבחנו כמרחק מינימום לגבי סטנדרטים מקובלים בארצות אחרות גם במזרח וגם במערב, אבל יש דעות שונות. אינני רוצה ששוב יטענו כלפי שאני עושה ציטוט של שיחות אישיות, אבל אני חושב שאני עושה שרות למר א. מרינוב אם אביא בשמו גם מה שמר קוברסקי הביא, שלא טוב להרחיק מפעל תעשייה מישוב, המפעל צריך להיות בתוך הישוב. הוצאתו גורמת לכך שאלף פועלים יסעו כל אחד מהם הלך וחזור ויגרמו גם הם מטרדים סביבתיים. אינני חושב שזה הזמן והנושא להכנס לדיון יסודי, אבל אמרתי לו דבר אחד: אם תראה לי מפעל אחד בעיר שפועל בצורה תקינה, אפשר יהיה לשקל את הרעיון הזה. אבל מפעל מכתשים בבאר-שבע הוא מטרד סביבתי, מפעלים באשדוד הם מטרדים, בח"א ובכל מקום המפעלים תמיד מטרדים. אני לא חושב שיש עכשיו מקום לדיון על מיקום מפעלים במקום ישוב, אלא צריך להבטיח את התושבים ככל האפשר ואת בריאותם. סוף סוף בני האדם הם הגורם היסודי בחברה שלנו, לא רק לפתח את הארץ אלא גם לעשות אותה לארץ מיושבת ולא לארץ אוכלת יושביה, כפי שהמצב בהרבה ערים בארץ. זה מה שאני יכול לומר לח"כ קשת בצורה כללית למדי.

אני מודה לנציגי מלר"ז. נציגי
המשרדים הממשלתיים המשתתפים אתנו

י. תמיר היו"ר:

מתבקשים לחוות את דעתם בנושא זה.

ד"ר ברובנדר: יש לי שתי הערות קטנות, לצערי הרב ד"ר

פרויס שהוא המומחה שלנו לענין הזה

נמצא כרגע בארה"ב ואני אינני יכול להתייחס לצדדים הטכניים. עד כמה

שזכור לי הצד הטכני הועלה כבר בישיבה הקודמת והמומחים הנוגעים בדבר

הגיבו והיתה הבנה כללית לגבי הענין הזה. דבר שני, ביחס לדו"ח איתור

תעשיות קיים עדיין ויכוח מקצועי קונצפטואלי בין השרות לשמירת איכות

הסביבה לבין הועדה של דונגי שעשתה את הדו"ח. עד כמה שאני מבין הדו"ח

הזה עדיין איננו מחייב, כך שהשמוש שעושה מר סיון בדו"ח הזה איננו אטי

ביותר; מצד אחד הוא מקבל אותו ומצד שני דוחה אותו. הערה שלישית,

אני חייב למחות בצורה חריפה ביותר כנגד צורת הדיון של מר סיון ולהתקפות

נגד ד"ר א. מרינוב, אם יש לו ביקורת כלפי ד"ר מרינוב, אינני חושב

שהמקום המתאים הוא בימת הכנסת או הועדה ובהעדרו של ד"ר מרינוב, אלא אם

יש לך רצון לקיים דיון על הנושא הזה, אתה מוזמן לדיון נפרד ופרטי ואם

בכל זאת אתה רוצה לעשות זאת בפומבי, מן הראוי לזמן גם את ד"ר מרינוב

על מנת שתהיה לו היכולת להשיב לדברייך.

ג. בן-אור:

אם לומר את האמת אני שואל אם יש טעם לחזור על דברים שנאמרו ונקבעו כאן, ונשלחו מכתבים לר"ז, מכתבים שמבהירים בדיוק נמרץ את המצב המשפטי, ואני מתפלא שמר סיון מתעלם וקובע לעצמו חוקים משלו. ברור שכל אחד היה מעוניין לקבוע חוקים במידת האפשר, אבל קיים חוק אחד ואין טעם לחזור על דברים. אני גם רוצה לומר בצורה ברורה מאד, שהנושא של תכנון ובניה במדינת ישראל עם פיקוח מירבי ועם התודעה שהיתה בזמנו כבר לפני עשרים וכמה שנים, ועם קום המדינה היה נהיר וברור לאנשים שעסקו בתכנון הפיזי במשרד הפנים, ואני למדתי הרבה מאד מהאחראים על הנושא הזה, והם נתנו את דעתם לא מעט על נושא הזיהום. יותר מאוחר, כתוצאה מכך שלי אישית למשל היתה בעיה של הקמת בתי הזיקוק באילת, ואגף התכנון הוא היה הגוף שלחם קשות בכדי למנוע הקמת מפעל חדש באילת, מתוך ידיעה ברורה שהיה מזיק לענף התיירות בצורה הקשה ביותר, אנחנו גייסנו גם את אנשי מלר"ז, את משרד הבריאות, כך שאין לצאת מנקודת מוצא כאילו אנשי מלר"ז הם היחידים השומרים על איכות הסביבה. פה יש לפנינו ענין של אישור ביה"ח ואני רוצה לגעת במספר נקודות שמר סיון העיר עליהן. תוכנית המיתאר הארצית ליעוד שטחים חדשים טובה באמת לתעשיות חדשות ויש להפריד בין תעשייה קיימת ובין תעשייה חדשה בהתאם לחוק. התעשייה בבית-שמש נעשתה בתוכנית מנדטורית ושם לא קבעו אם זה מזיק או לא מזיק, אלא קבעו במפורש לביח"ר לצמנט. לא רק בתוכנית המנדטורית המפעל קיים אלא גם בתוכנית המיתאר של בית-שמש משנת 65. אי אפשר להתנער מהדבר הזה. עם זאת נכון שהיתה תקופה שבה ביה"ח לא פעל ויתכן - אני לא רוצה לקבוע - שלו אז מלר"ז היו עולים על הנושא הזה בצורה מתאימה והיו יכולים להציע הצעה זו או אחרת אפשר שהיתה מתקבלת. אז לא נעשה שום דבר. אני לא יכול להתייחס לאפשרות העברת מפעלים כאלה, אין הדבר נתון לסמכותי, אבל הצעות כלליות לגבי מפעלים מזיקים בהחלט התקבלו במשרד הפנים, ובאיזור הנגב, מזרחית מבאר-שבע באיזורים לא מיושבים כלל. אבל השאלה היא איזה ביה"ח להקים שם ומה לא. כשהוא לפי להקים מפעלים מזיקים צריכים גם מקרות מים וזו מערכת מאד מורכבת שרק עתה התחילו לעבוד עליה ועדיין אין חשובות ברורות. אשר למרחקים, כמובן שתמיד רצוי להרחיק מפעלים מסוג זה, אבל כאן אנו מדברים על עובדות קיימות ואי אפשר להתעלם. אני אמנם לא שמעתי מה שמנכ"ל משרד הפנים אמר במקרה מסוים לגבי החוברת הזו אבל אני מוכרח להגן, משום שכסופו של דבר החוברת הזו מנסה לתת דברים חיוביים ואנחנו בהחלט חושבים לעבוד על פיה במקרה של בית שמש ביה"ח מופיע בתוכנית המיתאר המנדטורית והן בתוכנית המיתאר של בית-שמש עצמה והיא מחייבת. לגבי ההצעה הקונקרטיית - לעצב כל פעולה לרישוי זה כרוך בדברים כבדים מאד. על כל פנים אני כנציג משרד הפנים לא יכול לקבוע את האפשרות הזאת. לי כאדם היו"ר בוועדה מיוחדת לבית-שמש אני לא יכול לעכב את הרישוי הזה. אני עשיתי דבר שהוא מחוץ לפרוצדורה הרגילה, ועכבתי חודשיים את הרישוי לאחר שהועדה החליטה מה שהחליטה במגמה להכניס את ההוראות, וברגע שנקבל את המכתב, נצטרף את כל הדרישות של משרד הבריאות לרישוי הבניה של המבנים עצמם ואני מקוה שבכך נוכל לפתור את הבעיה כפי שהנושא עומד כרגע במצב הטוב ביותר.

נשאלה כאן שאלה אם כל מבנה טעון רישוי, אם מבנה ארובה טעון רישוי וכו'. במפורש כן. חוק התכנון והבניה אומר כך. כל נושא חייב ברישוי בניה, כל מבנה שמקימים בשטח חייב רישוי.

ד. רזי:

אני חייב להתנצל בשמו של פרופ' דונגי שלא יכול היה להופיע ואנסה ליצג אותו. לגופם של דברים: אין בדעתי לתנס' לו יכוח בענין חוברת לאיתור תעשיות או לדיון המקצועי בין השרות לשמירת איכות הסביבה והתפישה הכוללת אם החוברת במקומה או לא. עוכדה שהחובות הוכנה ע"י ועדה בין-משרדית שמיוצגים בה ארבעה משרדים הנוגעים בדבר: משרד הבריאות, הפנים, החקלאות ומשרד המסחר והתעשייה. אנשים עסקו ועוסקים בחוברת במשך עשר שנים. זו מהדורה ג' של החוברת ומכאן שהחוברת מקבלת את השכלול המתמיד. אם הוקמה הועדה הזו ע"י המשרדים פירושו של דבר שכוונת המשרדים לתת לה את הגיבוי החוקי המלא ואין כל חשיבות לדבר אם החוברת מחייבת בבחינת תקנה לחוק כלשהו או לא. נהפוך הוא, מנכ"ל משרד הפנים הוציא חוזר לכל יו"ר ועדות בנין ערים למיניהן ולראשי המועצות המקומיות והאיזוריות ומבקשט להתייחס אל החוברת כאילו היא מחייבת. בנוסף לכך מנכ"ל משרד הפנים הורה לנציגיו בוועדות

בנין הערים השונות, דהיינו לשכות הבריאות המחוזיות, הנפתיות וכיו"ב, להתיחס אל ההנחיות כפחיתות מטעם המשרד. מכאן שאין צורך להפוך את החוברת לקרנים לנגח את מישהו. בישיבה הקודמת מסר פרופ' דונגי את דעת ועדת החריגות והדבר הובא לידיעתכם ולידיעת הנוגעים בדבר והדברים חד משמעיים וברורים. בנוסף להסתייגות שהועדה מביעה אותה בכל הטפול הקשור לנושא המפעל, אבל זה לא שייך לגופו של ענין. בינתיים מהישיבה הקודמת שהיתה לפני כחודש ניתנו הנחיות נוספות שהיו חלק מאותה חוות דעת של ועדת החריגות מה יש לעשות במקום. דהיינו, הועדה סכמה שהיא מסכימה להעניק את החריגה למפעל בתנאי שתוקם מערכת טיהור סביבתית על חשבון המפעל והפעלתה על חשבון המפעל במקום לשם קבלת אינפורמציה ממשית, כי הויכוחים התאורטיים על משטר רוחות, על אינורציה, על שאר מיני דברים הם דברים שצריכים גיבוי ממשי וענייני. באותן ההנחיות נקבע כי הדברים הנאמרים יוכנסו לרישוי כתנאים מחייבים לרישוי עסקים לשנה הקרובה בלבד. הדברים הובאו לידיעת הרשות המוסמכת שצריכה להכניס זאת לרישוי עסקים למהנדס התברואה המחוזי של מחוז ירושלים שהוא הרשות המוסמכת להכניס דברים אלה לתוך רישוי העסקים. דברים אלה הובאו לידיעתו והוא מטפל בהם עניינית ומעשית כדי שיוכנסו לרישוי. רישוי העסקים הזה הותנה בשימוש לשנה אחת בלבד, כשבתום השנה ועדת החריגות תתכנס ותבחן את האינפורמציה שתאסף במשך שנה ע"י מערכת הניתור הסביבתית ותראה איך להתיחס למפעל להבא. אני חפץ להביא לפני הועדה הנכבדת את העובדה הנוספת שהיועץ המשפטי לממשלה הביא לפני מנכ"ל משרד הבריאות והפנים חוות דעתו שבה הוא מבקש שיצטרף מסמך שבו ישנה פניה אישית ע"י שר הפנים ושר הבריאות בתוקף סעיף 8 לחוק מניעת מפגעים אשר הפניה האישית הזאת מחייבת את בעלי המפעל לנקוט פעולות מסוימות, זה בנוסף להתנאות שיוחזרו בתוך רישוי העסקים ע"י מהנדס התברואה המחוזי. ביצוע הדברים איננו מתעכב בגין כך שלא הוכן המסמך הזה ושעדיין לא נשלח להנהלת המפעל וזה נמצא בתהליך שיקח קצת זמן, זה איננו מפריע להנהלת המפעל לבצע את ההתנאות אשר מר אלפי בתוקף סמכותו יטיל עליהם. מכאן שלמעשה אנו רואים את הדבר סגור אם יבוצע פרוחו, ככתבו וכלשונו. הדברים הועברו במכתב מקביל גם לידיעתו של מר יוליש.

ל. אורצקי:

אני רוצה לגעת בכמה מילים בצד הכלכלי ובצד מצב הצמנט בארץ. שמעתי פה מספרים של 125 מליון השקעה ו-200 מליון לירות אם יהיה צורך להעביר, לא חשוב בדיוק הסכום אבל אלה הם סכומים נכבדים מאד גם בהיקף הכללי בארץ. דבר שני העברת המפעל זה ענין של שנים רבות ומצב הצמנט בארץ הוא בכל רגע ויש לזה השלכות רבות על כל מפעל הבניה בארץ, ועד כמה שאני יודע המפעל לא עמד להתחיל בעבודה, הוא למעשה עובד. על כל פנים החלק הארי של המפעל כבר מיצר צמנט, אחרי שיגמר ויושלם המפעל הרי גם כמות הצמנט תגדל והדבר הזה לפי דעתי הכרחי, אלא מחליטים שאפשר שנים רבות להמשיך ביבוא צמנט מחו"ל על כל ההשלכות שיש לזה על מצב המשק בארץ.

מר יוליש:

אני רוצה להדגיש בפני הפורום המכובד הזה כמה דברים. אני מדבר גם בתור איש "נשר" כמנכ"ל המפעלים וגם בתור אזרח ישראלי. מאד קל להגיד מה לא טוב, מאד קשה להגיד מה טוב, מאד קל להוציא הנחיות למפעל שצריך לעבד כ-4½ אלף טון חומר ליום שתעשה הכל, רק שאף אחד לא ישמע, לא יראה ולא ידע כדוגמת שלושת הקופים אלא שמאד קשה לבצע את זה. כך אמרתי גם בפגישתנו הקודמת, מי שלא עשה לא יודע ולא מעריך את הקשיים מה זה לעשות. אני לעצמי יכול לתת הרבה מאד הנחיות למרבית המפעלים בארץ שצריך לסגור אותם, לרוב המכוניות בארץ שתפסקנה לנסוע, לבתי השמוש שנפסיק להשתמש בהם כדי לא לזהם את הארץ בשפכים. תעשית המלט קשה לה בארצנו שהיא קטנה, צרה וארוכה ולמצא מקומות למפעלי מלט קשה ולמצא להם גם פועלים קשה. אנו חיים במציאות של מדינת ישראל ולא באמריקה או אירופה ואני מכיר את מפעלי המלט של אירופה די טוב, ואני מכיר די הרבה עירות שמרוכזות דוק סביב מפעלי המלט. קחו למשל את כל איזור וסטפליה בגרמניה שזה איזור שגודלו כמעט כפול ממדינת ישראל ומרוכזים בו כארבעים מפעלי מלט האחד ליד השני. נכון שלחיות על הכרמל או באיזה שהוא הר בודד אחר זה נהדר, אבל מי יביא לך את המים, החשמל והמלט ובאיזה רכב תביא לעצמך את האספקה? את זה יכול לאפשר לעצמו אונסיים שקונה לעצמו אי באמצע הים ושם הוא חי, אלא שבינתיים הוא מזהם מחצית העולם באוניותיו. זו היתה הערתי כאזרח.

כאיש מפעל פ ניחתי בזמנו גם למשרד הבריאות נאמר "נתנה תורה לישראל וחיית בה". תתנו הנחיות כאלהשאפשר יהיה לחיות בהן. לי בתור טכנולוג ומנהל מפעל נורא קל לבוא לבעלי המניות ולהגיד להם: עם הנחיות כאלה תובילו אתם את המפעל, אני כך לא יכול. אני מבין שהנחיות האלה כבר יצאו. בזמנו גם בקשתי שלפני שיוצאות הנחיות יש להיוועץ עמנו גם אם אין מקבלים את דעתנו, אבל תשמעו אם ההנחיות האלה מעשיות מבחינה טכנולוגית, או תבאו לכם מומחה שיוכל להתוכח אתנו אם מבחינה טכנולוגית זה ניתן או לא ניתן. יתכן ומבחינה חוקית ומדינית צריך לבוא ולומר שכל שפלת החוף אינה עבור מפעלי מלט, בתי זיקוק ולא לשום מפעלים מזהמים אחרים, אולי, אבל כל הדברים האלה צריכים לעמוד במבחן של מציאות, וכשמדברים בטכנולוגיה מבחן מציאות לא תמיד תואם את דצוון האופטימלי של האדם שיוכל לנסוע במכונית חשמלית ויוכל לשחות מי מעין זכים בלי כלור וכו' ואין טעם להאריך. כך שאני מאד מתפלא שלמרות בקשתי המפורשת בזמנו שיוצאות הנחיות ולנו אין שום מושג אם אנחנו מסוגלים מבחינה אובייקטיבית לעמוד בהן או לא לעמוד בהן. אני רוצה להבהיר לכם נקודה אחת: נותנים רשיון לשנה - יפה מאד, רשיון אפשר לשלול מנהג ואז הוא מעמיד את האוטו. מה יהיה בעוד שנה? נסגור את המפעל? היום עולה להקים טונה מלט יצור בסדר גודל של 70 דולר וזה 350 ל"י. זה שעשינו את זה יותר זול - מהרבה סיבות. השתמשנו בחלק מהאינטרא-סטרוקטורה הקיימת והיו פה אנשים בסיור וראו זאת, עשינו את זה במערך מחירים מסוים ועשינו דברים שונים שאי אפשר לחזור עליהם, זה לא ניתן להעתקה וצריך לדעת בפני מה אנו עומדים ולא בפני מה אנו לא עומדים. יתכן מאד - ופה אגיד כאזרח למשרד הפנים - שאם לצורך יכולת פרנוס תעשייה ל-X מליוני איש אולי יותר קל את המפעלים להעמיד במקום כלכלי ואת הישובים להרחיק. הבה נראה מה קרה בחיפה. אני אמנם עובד ב"נשר" רק 12 שנה ואני זוכר את התמונות והספורים שלחיפה היה צריך ללכת מרחק, היום חיפה כבר הישיגה את המפעל. מה קרה בכל התעשיות במפרץ ומה קורה בהרבה מקומות בעולם? קל להגיד לתעשייה כי זה בדרך כלל גוף בודד, אבל התכנון לא יכול ליפל על התעשייה, על אחת כמה וכמה לא על מפעל מלט. כשאתה בא היום להקים מפעל כמו מפעל מלט למשל, ואמרתי את זה קודם ואני רוצה להדגיש את זה, אינני מקנא באף אחד שירצה להשיג את הישויים המתאימים מהמוסדות המתאימים במדינה הזאת, כי אף אחד לא יודע מה רוצה השני, יד שמאל לא יודעת מה שיד ימין אומרת, ואני בטוח שלכולם יש כוונות טובות, אבל אף אחד לא יודע איפה הוא מתחיל ואיפה הוא גומר. כשאני אומר "אף אחד" אני מוכן לעמוד למשפט ולהוכיח את זה. לנו יש עוד מפעלים נוספים שאני מטפל בהם בתור מהנדס ובתור מנהל וטכנולוג ויש שבע שנים שאני לא מקבל רשיון כי אף אחד לא יודע בכלל מה רוצים מאתנו. הייתי בישיבה בירוש ים לפני שבועים, ואני כאזרח מיצר על כך מאד ומתביש בפני עצמי: תגידו מה אתם רוצים ונדע מה לעשות. המנדט לא טוב? לא טוב. כן טוב? מה יוצא, רישוי למפעל יש אבל למחצבה לא כי הפו אותה כבר לפארק לאומי ו"חסרים רק הדובים". אני אולי מדבר בציניות, אבל עליכם להבין שמי שלוקח על כתפיו להרים נושא כה כבד, וגם מאה מליון לירות זה הרבה כסף ואתה עומד לפני הפעלה ועדיין אתה מחכה לדובים בפארק הלאומי. זה קצת מגוחך אבל זו אמת. כך שגם מלר"ז שכבודה במקומה מונח וצריך דבר כמו מלר"ז ואולי אי אפשר לחיות בלי גוף כזה, אבל יש להתארגן ולדעת מה רוצים. הדבר החשוב ביותר: תתנו הנחיות שאפשר יהיה לחיות על פיהן, כי לאניתן לחיות בחלק מסוים מן ההנחיות והדרישות שאתם מציבים בפני תעשית המלט. לא אגע פה בתעשיות אחרות. כך לא ניתן לחיות. אפשר כמובן להגיד קחו את כל המפעלים ותלכו מעבר לקו הירוק, יפה מאד, כך נשמור על האויר אצלנו.

י. תמיר היו"ר: טבעי וכמעט בלתי נמנע שהדיון גלש להצגת הבעיות מקודות הראות השונות של הנוגעים בדבר, אבל להשמת החמונה אני חייב לומר על דעת כל חברי ועדת הפנים שבדאי יסמיכו אותי לכך: לא הממשלה, לא הרשויות המקומיות, לא בעלי התעשייה, לא היו מוכנים או מודעים לבעיות של התיעוש הישראלי האינטנסיבי באשר לאיכות סביבת האדם. הענין מאמח מורכב מאד מפני שהוא כל כך מתפצל לנושאים שונים ולסוגיות שונות ולהשלכות שונות ולנקודות מקצועיות-טכניות מצד אחד ולבעיות חברתיות-אנושיות שקשה היה לאמוד אותן לפני עשרים שנה וכיום אנו רואים את התוצאות. הוא הדין לגבי התחבורה העירונית, הבינוני ושיקום הערים שלנו לאורך חופי הים כפי שהדבר נעשה והפיתוח הפיזי של מדינת ישראל. אבל אנו

עכשיו עוסקים רק בעניין הצעה לסדר היום של ח"כ מואב ואנו צריכים להתייחס רק לעניין זה לפי דין הכנסת. הסוגיה רחבה מאד וקשה להתייחס לכולה עכשיו. לו היה רצון לבוא לקראת פתרונות, אז במחיר יקור מטוים של המוצר באשר הוא מוצאים את הדרך לכך שהאדם גם יוכל להנות ממנו ומעצם יצורו לא רק באופן ארעי אלא אולי לתקופה יותר ממושכת. אבל אנו לא היחידים בעולם העוסקים בזה וכל העולם מתלבט בבעיות אלה באופן אינטנסיבי ביותר. אנו נציג את השאלות שלנו בישיבה הבאה שתהיה ישיבת סכום לקראת הנחות המסקנות. אני מודה לכל המשתתפים.

הישיבה ננעלה בשעה 11.00